

بعد از تاسیس خلافت با اموال ربا/سودی چه خواهیم کرد؟

(ترجمه)

پرسش:

السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته!

پرسش من از کتاب (دستگاه‌های دولت خلافت)، راجع به اموال ربا/سود بعد از برپایی دولت خلافت و سپردن اصل سرمایه‌ها به صاحبان آن است.

پرسش من این‌گونه است:

با اموال ربوی/سودی چه خواهیم کرد؟ آیا ضبط/گرفتن و سرمایه‌گذاری بالای مال سودی برای دولت جایز است؟ پولی که از مال ربا بدست می‌آید، آیا نفس پول/خود همان پول حرام است و یا هم کسب نمودن آن نیز حرام است؟

پاسخ:

وعلیکم السلام ورحمة الله وبرکاته!

1- پاسخ به این پرسش که (با مال ربا چه خواهیم کرد؟) در کتاب (اموال در دولت خلافت) واضحاً بیان شده که دولت چگونه در مالی که از طریق نامشروع بدست می‌آید؛ مانند: مالی که از طریق خیانت، فریب، قمار، ربا/سود... بدست می‌آید، تصرف می‌کند.

در همان کتاب در باب: "مالی که حکام و کارمندان دولت، به فریب و خیانت بدست می‌آورند، مالی که از طریق نامشروع بدست می‌آید، و مال جرمه‌ها" صفحه‌ی 111 و 112 چنین توضیح داده شده است: "تمام اموالی که در فوق ذکر گردید که آن‌ها را والی‌ها، عمال، و کارمندان دولت به طریقه‌ی نامشروع و حرام بدست می‌آورند؛ از جمله اموال وارداتی بیت‌المال محسوب می‌شوند. هم‌چنان هر آن مال را که افراد به طریقه‌ی غیرمشروع بدست می‌آورند و یا هم بالای آن سرمایه‌گذاری می‌کنند؛ نیز به اموال وارداتی بیت‌المال گذاشته می‌شود؛ چون بدست آوردن آن حرام بوده و در ملکیت فرد قرار نمی‌گیرد.

بناء اگر کسی چیزی را از طریق ربا/سود به‌دست بیاورد، کسب آن حرام بوده و در ملکیت‌اش داخل نمی‌گردد؛ چون الله سبحانه و تعالی ربا را حرام قرار داده است و هم‌چنان توسعه و سرمایه‌گذاری اموال را از طریق ربا و سایر طرق نامشروع، حرام قرار داده و چنین فرموده است:

﴿الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا فَمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهَى فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا

خَالِدُونَ ﴿

(البقرة: 275)

ترجمه: کسانی که ربا می‌خورند (از گورهای خود به هنگام دوباره زنده شدن، یا از مشی اجتماعی خود در دنیا) بر نمی‌خیزند؛ مگر هم‌چون کسی که - بنا به گمان عرب‌ها - شیطان او را سخت دچار دیوانگی سازد (و نتواند تعادل خود را حفظ کند)؛ این از آن رو است که ایشان می‌گویند: خرید و فروش نیز مانند ربا است. حال آن‌که خداوند خرید و فروش را حلال کرده است و ربا را حرام نموده است. پس هر که اندرز پروردگارش به او رسید و (از رباخواری) دست کشید، آن‌چه پیشتر بوده (و سود و نزولی که قبلاً دریافت نموده است) از آن او است و سروکارش با خدا است؛ اما کسی که برگردد (و مجدداً مرتکب رباخواری شود) این‌گونه کسانی، اهل آتش‌اند و جاودانه در آن می‌مانند.

و هم‌چنان فرموده است:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ فَإِن لَّمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِن تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُؤُوسُ أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلُمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ ﴿

(البقرة: 279)

ترجمه: ای کسانی که ایمان آورده‌اید! از (عذاب و عقاب) خدا بپرهیزید و آن‌چه از (مطالبات) ربا (در پیش مردم) باقی مانده است فروگذارید؛ اگر مؤمن هستید. پس اگر چنین نکرديد، بدانید که به جنگ با خدا و پیغمبرش برخاسته‌اید، و اگر توبه کردید (و از رباخواری دست کشیدید و اوامر دین را گردن نهادید) اصل سرمایه‌های‌تان از آن شما است، نه ستم می‌کنید و نه ستم می‌بینید. برگرداندن مال ربا به صاحبان آن (کسانی که مال‌شان خورده شده)، در صورتی که معلوم باشند واجب است، و اگر مالک آن معلوم نباشد، مال ربا مصادره گردیده و در بیت‌المال گذاشته می‌شود؛ البته این علاوه بر عقوبت شرعی که بر معامله‌گران سود (سود خوار، سود دهنده، نویسنده و شاهد) تعیین گردیده است، می‌باشد. چنان‌چه مسلم از جابر رضی‌الله‌عنه چنین روایت نموده است:

(لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَكِلَ الرِّبَا، وَمَوْكِلَهُ، وَكَاتِبَهُ، وَشَاهِدِيَهُ، وَقَالَ: (هُمُ سَوَاءٌ)

[رواه مسلم]

ترجمه: رسول الله صلى الله عليه وسلم بر سودخوار، سوددهنده، نویسنده و شاهد آن لعنت فرستاده است و نیز فرموده است که همه‌شان (در گناه) با هم برابرند.

اگر شخصی مالی را از طریق قمار به دست آورد، کسب آن مال حرام است و در ملکیت آن فرد داخل نمی‌گردد، و اگر مالک آن مال معلوم باشد، به آن برگردانده می‌شود و در صورتی که مالک آن معلوم نباشد، مصادره گردیده و در بیت‌المال گذاشته می‌شود؛ و این علاوه بر عقوبت شرعی که بر قماربازان (برنده باشد و یا بازنده) تعیین گردیده است، می‌باشد؛ چون قمار حرام است و هم‌چنان توسعه و سرمایه‌گذاری مال به واسطه آن نیز حرام است؛ زیرا الله سبحانه و تعالی چنین فرموده است:

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ ﴾

[المائدة: 91]

ترجمه: ای مؤمنان! می‌خوارگی و قماربازی و بتان (سنگی که در کنار آن‌ها قربانی می‌کنید) و تیرها (و سنگ‌ها و اوراقی که برای بخت آزمایی و غیب‌گویی به کار می‌برید، همه‌وهمه از لحاظ معنوی) پلیدند و (ناشی از تزیین و تلقین) عمل شیطان می‌باشند. پس از (این کارهای) پلید دوری کنید، تا این‌که رستگار شوید. همانا شیطان می‌خواهد از طریق می‌خوارگی و قماربازی در میان شما دشمنی و کینه‌توزی ایجاد کند و شما را از یاد خدا و خواندن نماز باز دارد. پس آیا (از این دو چیزی که پلیدند، و دشمنی و کینه‌توزی می‌پراکنند، و بندگان را از یاد خدا غافل می‌کنند، و ایشان را از همه عبادات؛ به ویژه نماز که مهمترین آن‌ها است، باز می‌دارند) دست می‌کشید و بس می‌کنید؟!

2- اما راجع به بخش دوم پرسش شما که آیا نفس مال سودی حرام است و یا کسب آن نیز حرام است؟ چنین باید گفت که ذات و نفس آن مالی که از طریق حرام و نامشروع به دست می‌آید حرام نیست؛ بلکه تحریم مال بر اساس چگونگی بدست آوردن و توسعه دادن آن است. مثلاً شخصی از طریق تجارت شراب و یا معامله سودی پولی به دست آورد، ذات پول حرام نیست؛ بلکه حرام بودن پول براساس چگونگی کسب و توسعه آن می‌باشد؛ بناء شخصی که پول را از طریق حرام به دست آورد مالک همان پول قرار نمی‌گیرد؛ اما ذات آن پول حرام نمی‌باشد؛ لهذا در بیت‌المال مسلمین گذاشته می‌شود و از آن در پیشبرد امور مسلمین استفاده می‌گردد، و از این حکم هیچ مال مستثنی قرار نمی‌گیرد؛ مگر مالی که ذات و نفس آن حرام باشد؛ مانند: گوشت خنزیر و شراب؛ چون این‌ها اموال اند که در ذات خود حرام‌اند.

برادر تان عطاء ابن خلیل ابو رسته

مترجم : حمزه پارسا

26 ذوالقعدة 1435

م 2014 10/ 20